

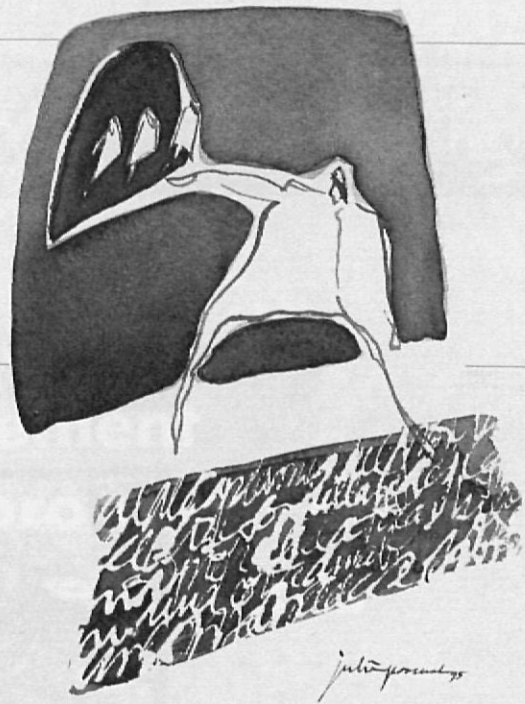
ELS MARGES DEL RIU DE LA HISTÒRIA

ANTONI SOLER

Pretèrit imperfecte

Ed. Columna

Barcelona 1994, 133 pàgines.

Umberto Eco, a *Sugli specchi e altri saggi* (1985; traducció catalana: *Dels miralls*. Barcelona; Destino, 1987), assenyalava quins són els quatre camins que pot seguir la literatura fantàstica per donar resposta al contrafactual amb què juga: què passaria si el món real no fos semblant a ell mateix? Un d'aquests camins és la ucronia, variant del corrent utòpic que es qüestiona les conseqüències de solucions alternatives a fets històrics, reals.

Doncs bé: el semiòleg italià exemplifica les bases del model ucronic amb la pregunta que es fa el protagonista de *Pretèrit imperfecte*, la primera novel·la d'Antoni Soler (Figueres, 1965): què hauria passat si Juli Cèsar no hagués estat assassinat a les idus de març? Sigui casual o causal la relació, no es pot negar que aquest és un bon punt de partida per a una obra que es construeix com a novel·la d'aventures amb fortes dosis de sòlida reconstrucció del passat.

Pretèrit imperfecte no és ciència ficció (en el sentit ampli d'Eco; l'etiqueta tradicional incorpora només obres que facin referència a mons futurs) perquè no posa l'èmfasi en la mecànica de la modificació del passat, i és història-ficció en la mesura que té com a element nuclear la història modificada. Així, mentre que el científic (Joaquim Cairó) i el seu transmigrador de matèria no van més enllà de la dimensió tòpica que els encasella com a «tipus [...] deixat i asocial» i com a «idea [el viatge enrera] poc creïble» (penso en la trilogia de Zemeckis, excel·lent per altra banda), el doctor en història (Martí Besalú) i les seves manipulacions damunt fets consumats assumeixen tot el pes de la narració.

Escrita en primera persona i en forma de relació d'una experiència viscuda –un somni assolit i, després, fet miques, segons s'explicita a la frase inicial–, la novel·la de Soler té un final apoteòsic que limita amb un cos desigual i un començament poc literari on es donen massa pistes del que seguirà. Aquesta «mica de res de pròleg» (pàg. 7) interessa només perquè s'hi anuncia una relació que s'acomplirà en una mena de càstig-premi explicat amb prosa fluïda, gairebé (i no és poc) a l'altura del passatge últim de *Les cosmicòmiques* de Calvino, de tema semblant. La *Història-dona* de Soler és una creació extraordinàriament feliç.

La novel·la no és criticable només per les moltes associacions barroeres que conté (efectista recurs al present per aproximar els descobriments del passat, interrompent massa sovint la il·lusió

espacial) ni perquè sembli que s'hi passen algunes fòbies («aquest tan i tan característic menyspreu francès», pàg. 91; o bé: «Uix, això em sonava a homosexualitat i incest!», pàg. 131) que no tots compartim, sinó també, i sobretot, pel fet que el doble episodi a la Roma dels Cèsars i la facècia amb la guerra dels Segadors com a fons són nuclis narratius molt ben resoltos que conviuen amb nexos climàtics tan necessaris per al missatge que subjau a *Pretèrit...* (el present és arbitrari; modificar el passat és anul·lar unes conseqüències infinites i crear dues històries artificials) com excessivament informatius i amb una aproximació a una Catalunya francesa, conseqüència de la supressió de la batalla de Salses de 1639, que comença sent un divertiment, però que esdevé de seguida ball de dades gratuït i previsible que acompanya amb poca traça els despropòsits en què incorre l'historiador, foraster a casa pròpia, kafkianament perplex. Quan l'autor fulleja el llibre de la vida i els somnis, somia, però quan llegeix segons l'ordre normal, només viu, va deixar dit Schopenhauer. Antoni Soler s'ha permès constatar la validesa d'aquesta sentència: somiar cabussades descriptives, viure relacions eixutes que els són prèvies i que voldríem que, simplement, no fossin.

En qualsevol cas, *Pretèrit...* és una novel·la rica en la seva diversitat, i la correcta progressió de la història, amb enllaços sorprenents, però alhora rigorosament exigibles, no hauria de quedar afectada en la valoració del lector per la farragositat d'alguns continguts en què s'ha donat entrada a les formes més pàl·lides de la història: llistes de fets o projeccions sense solta. L'acurada reconstrucció, física, humana i política, de la Roma imperial (excel·lent el retrat d'Escaure, exemple de l'equilibri màxim entre ascetisme i hedonisme que va coincidir amb el zenit de la civilització romana (pàg. 31)), la versemblança teatral de l'episodi bèl·lic, el suggeriment final de la simultaneïtat dels temps amb el desdoblament –anunciat per l'autor, no descobert pel lector; pàg. 109– del protagonista («Ninguna de las varias eternidades que planearon los hombres [...] es una agregación mecánica del pasado, del presente y del porvenir», va escriure Borges a *Historia de la eternidad*) i, fins i tot, la ductilitat del llenguatge són, en conjunt i per separat, invitacions suficients a llegir i gaudir la novel·la.

David Guixeras